

ZUS & ZO

Zes zussen over elkaar en hun onderlinge band

Concurrent
soulmate
klankbord...?

De bloedband tussen zussen is onverbreekelijk. Maar ben je automatisch close met elkaar als je ouders en jeugd met elkaar deelt? Zes zussen vertellen over hun band. Over de onderlinge strijd en het gevoel alles voor elkaar opzij te willen zetten.

ZUS & ZO

Gonda en Wendelien

Als kinderen waren de tweelingzussen Gonda en Wendelien Schalij (50) ongewild elkaars concurrenten. Pas nadat Gonda op kamers ging, kregen ze echt een goede band met elkaar. 'Ze is mijn referentiekader. Bij haar voel ik me veilig.'

Gonda: "Onze ouders hebben ons als individuen willen opvoeden. We droegen andere kleding en zaten allebei op een andere basisschool. Dat vonden we niet jammer, maar doodnormaal. We liepen een stukje met elkaar op, gaven elkaar een kus bij het afscheid en ieder vervolgde zijn weg naar haar eigen school. Ik ben mijn ouders dankbaar dat ze het zo hebben gedaan."

Wendelien: "Ze deden er alles aan om ervoor te zorgen dat we opgroeiden tot twee individuen. Ze wilden niet dat we altijd met elkaar werden vergeleken en elkaars concurrenten werden. Jammer genoeg is dat wel gebeurd. Onze omgeving vond een tweeling toch wel erg bijzonder. Mijn prestaties werden altijd aan die van Gonda afgemeten en andersom. Op de middelbare school ging het helemaal mis."

Gonda: "We kwamen in dezelfde brugklas terecht. Als ik een slecht cijfer had gehaald, kreeg ik te horen dat Wendelien wel een voldoende had. We werden ook vaak 'de tweeling' genoemd, alsof we geen naam hadden. Verschrikkelijk vond ik dat."

Wendelien: "Gonda was met een betere Cito-score op het gymnasium gekomen, maar door haar slechthorendheid redde ze het niet. In die tijd hing veel af van luistertoetsen, die voor haar erg moeilijk waren. Maar leraren geloofden niet dat er met haar gehoor iets aan de hand was. Ze had het steeds gecamoufleerd, omdat ze zich ervoor geneerde."

Gonda: "Ik ben altijd een beetje jaloers op Wendelien geweest. Ik wilde zijn zoals zij. Wendelien is vlotter dan ik, meer ad rem. Ze maakt gemakkelijk vrienden, heeft een groter sociaal leven dan ik. En dat was vroeger net zo. Ik had leuke vriendinnen hoor. Maar door mijn slechthorendheid ben ik introvert: ik versta mensen vaak minder goed en heb daarom de neiging om me maar niet te veel in gesprekken te mengen."

Wendelien: "Dat ene brugklasjaar heeft onze relatie geen goed gedaan. Ruziënd zijn we de puberteit doorgelopen. We zagen elkaar als een noodzakelijk kwaad. Ondertussen voelde ik me verantwoordelijk voor haar en was daarover in tweestrijd. Ik vond het belangrijk dat Gonda mee kon komen, maar wilde niet altijd haar beschermer zijn. Op lawaaiige feestjes zag ik het meteen als ze niks kon verstaan en er verloren bij stond. Maar ik wilde niet altijd met haar praten, ik wilde ook met mijn eigen vrienden zijn."

Gonda: "Tussen ons hing in die tijd een ruzieachtig sfeertje. We waren gewone zussen en zeker geen tweeling. Dat veranderde toen ik naar een andere school ging, op kamers woonde en Wendelien regelmatig bij me logeerde. Toen pas is de verhouding ontstaan die we nu nog hebben."

Wendelien: "De scherpe randjes gingen er vanaf. Als we elkaar zagen, hadden we veel te bepraten. We werden volwassen, gingen zussendingen doen. Winkelen, kletsen over vriendjes. In de puberteit vonden we het vreselijk als we afzonderlijk van elkaar dezelfde kleding hadden gekocht. Nu is dat alleen maar erg leuk."

Gonda: "Het moederschap en later mijn scheiding hebben ervoor gezorgd dat we nog meer naar elkaar toe zijn gegroeid. Tijdens mijn scheiding sloot ik me voor iedereen af. Wendelien en haar gezin namen me mee op vakantie en gaven me weer het gevoel dat ik ergens bij hoorde. Sindsdien weet ik: familie is waar het om draait. Bij haar kan ik mijn hart luchten. Zij kent me door en door."

Wendelien: "Gonda is mijn referentiekader. Als ik twijfel, iets nieuws wil delen en een mening wil horen, bel of mail ik haar. Bij haar voel ik me veilig. Ze luistert, zonder oordeel. In gezelschap let ik nog steeds op haar. Is het niet te rumoerig? Is het licht goed, zodat ze kan liplezen? 'Voel je je gelukkig, ben je tevreden?', vraag ik dan. Vroeger wilde ik haar liever niet beschermen, inmiddels is het een tweede natuur geworden. Het hoort erbij."

Gonda

Wendelien

*'Vroeger zagen
we elkaar als een
noodzakelijk
kwaad'*

Thea

Christa

'Zondag eten we vaak samen. Geen punt als er iemand aanschuift. We hebben rekbare pannen'

ZUS & ZO

Thea en Christa

Met hun mannen - de broers Hans en Frans - runnen de zussen Thea (57) en Christa (59) Hessing twee bakkerszaken. Maar ze delen meer dan alleen hun werk. 'Of het nou gaat om de kinderen, kleinkinderen, vreugde of verdriet, we zijn er voor elkaar. Voor mijn zus zet ik gemakkelijk iets opzij.'

Christa: "Ik heb mijn man Hans leren kennen in de bakkerswinkel van zijn familie waar ik, toen ik nog op school zat, op zaterdag werkte. Twee jaar later trouwden we. En omdat Frans op ons huwelijksfeest geen tafeldame had, vroeg hij Thea. Sindsdien zijn ze samen. Met zijn vieren hebben we een broodbakkerij en een banketbakkerij. Dat gaat goed, doordat we altijd alles tegen elkaar zeggen. Leuke dingen, maar ook opmerkingen of ergernissen. En daarna kunnen we leuk met elkaar blijven omgaan."

Thea: "Als puber hebben we ook

nooit strijd gehad. Niet moeilijk doen, positief blijven en hard werken: dat hebben mijn ouders ons in de opvoeding meegegeven en zo steken we in elkaar. We werken allebei zo'n vier dagen per week en ik vind het heerlijk. Ik vind het werk leuk en ga graag met mensen om. De humor ligt op straat."

Christa: "Ik vind het fijn om juist met mijn zus een zaak te hebben. We weten precies hoe de ander is. Heb ik met Pasen extra hulp nodig bij het strikken van de eieren, dan vraag ik Thea of ze nog een uurtje helpt. Ik weet dat ze het niet erg vindt om daarvoor na werktijd nog even langs te komen. Voor mijn zus zet ik gemakkelijk iets opzij en dat is bij haar net zo."

Thea: "We vullen elkaar aan. Christa is zakelijker dan ik en ik ben weer wat creatiever. Zij berekent de prijzen, ik doe de etalages. Ieder heeft zijn eigen taken en waar het kan helpen we elkaar. Onze ouders hebben ons met de paplepel ingegoten hoe belangrijk het is om voor een ander klaar te staan. Zij waren het voorbeeld daarin. Ze hebben veel op mijn vier kinderen gepast. Ook later, toen de kinderen naar school gingen, kwamen ze na schooltijd graag bij mijn ouders. Dat mijn man en ik veel werkten, was de normaalste zaak van de wereld."

Christa: "Thea is een échte moeder. Ik heb ook drie kinderen, zorg ook voor mijn gezin en kook elke dag. Maar Thea maakt daar net even meer werk van. Met feestdagen versiert ze haar hele huis, terwijl hier mijn man de kerstboom optuigt. Toch zijn we ook

inwisselbaar. Op zondag eten we nog vaak met elkaar, neven en nichten erbij. En als er spontaan iemand aanschuift is dat geen enkel probleem. We hebben rekbare pannen."

Thea: "Vroeger was het net zo. Al bleven er tien kinderen slapen, mijn ouders vonden het goed. Mijn moeder is inmiddels in de tachtig en ze vindt het nog steeds heerlijk om met dertig man familie Sinterklaas te vieren. We werken soms veel. Maar hoe druk we het ook hebben, voor familie maken we tijd vrij."

Christa: "Thea heeft zeven kleinkinderen, ik heb er vijf. We passen op een aantal van hen, en doen dat expres op verschillende dagen, zodat we elkaars kleinkinderen kunnen opvangen als dat onverwacht nodig is. Is er een kleinkind ziek als we allebei werken, dan mag hij lekker op de bank bij onze moeder. In onze familie delen we alles met elkaar: kinderen, kleinkinderen, eten en verdriet."

Thea: "Onze vader is onlangs gestorven. Hij overleed twee weken nadat er acute leukemie bij hem was geconstateerd. Hij was 84 en deed nog altijd klusjes in de bakkerij."

Christa: "Natuurlijk hebben we ons verdriet, maar we zijn geen huilers. We zijn van het type 'vooruit, het leven gaat door'. En dat moest ook wel: na het overlijden van onze vader hebben Thea en ik met onze zus Paula, met wie we ook veel optrekken, van alles moeten regelen. Sindsdien komen we als zussen nóg vaker bij mijn moeder. Voor haar, maar ook voor onszelf. Omdat we als zussen steun hebben aan elkaar."

ZUS & ZO

Anja en Diny

De zussen Anja (53) en Diny (54) van den Bout hebben de zorg voor wat ze zelf 'speciale' kinderen noemen. Anja is pleegmoeder van twee getraumatiseerde kinderen en Diny's dochter heeft een vorm van autisme. In die zorg vinden ze elkaar. 'Fysiek zijn we ver bij elkaar vandaan. Qua visie heel dichtbij.'

Diny: "Anja is een bijzonder mens. Op een onopvallende manier, alsof het de normaalste zaak van de wereld is, doet ze iets heel bijzonders."

Anja: "Mijn man en ik hebben een zoon, Bert. We hebben ook drie pleegzonen. Het zijn drie broers van wie er twee een hechtingsstoornis hebben waardoor ze agressief gedrag kunnen vertonen. Het lijkt alsof ze eigenlijk altijd een beetje boos zijn. Er hoeft maar iets te gebeuren en ze ontvlammen. Het zijn kinderen met een trauma en een laag IQ."

Diny: "Voor Anja is het heel normaal dat ze die zorg op zich heeft genomen. Dat heeft ongetwijfeld te maken met het gezin waarin we zijn opgegroeid. We waren met acht kinderen. De oudsten, Anja en ik, zorgden voor

de kleintjes, terwijl mijn vader op zee voer en mijn moeder een sigarenwinkel runde. We weten niet beter dan dat we voor anderen zorgen."

Anja: "Vroeger wilde ik letterlijk in Diny's schoenen staan. Ze was maar twee jaar ouder, maar zij kon al lezen, ging naar de grote school, droeg niet die kinderachtige lakschoentjes, maar echte meisjesschoenen. Ik vond mezelf een minkukel. Ik was een iel meisje met een brilletje en werd gepest."

Diny: "We vormden een bijzonder gezin. We zijn allemaal erg intelligent, eigenzinnig en creatief en allergisch voor autoriteit. We weten het altijd beter dan een ander. Hoe bijzonder we waren, besef ik nu bij mijn zeventienjarige dochter Lisa de diagnose PDD-NOS is geconstateerd, een vorm van autisme. Met de kennis van nu en terugkijkend op onze jeugd, herken ik autistische trekken bij mezelf en mijn broers en zussen. Maar omdat we allemaal hetzelfde waren, viel het eigenlijk niet op."

Anja: "De band tussen Diny en mij is veranderd toen we naar de middelbare school gingen. Ik was van na de Mammoetwet en kwam op het nieuwe vwo. Onze lesprogramma's zagen er heel anders uit en we kregen allebei een ander leven. We groeiden uit elkaar."

Diny: "Toen Anja op de middelbare school kwam, was ze nog maar een brugpieper. Ik leek ineens een stuk ouder dan zij. Dat kwam ook doordat ik voor haar en de andere kinderen uit het gezin de kastanjes uit het vuur haalde. Als oudste was ik de eerste die uitging, op dansles ging en dronken werd. Tegen de tijd dat zij dronken werd, sprak niemand er meer schande van."

Anja: "Later ging ik naar de kunstacademie en verhuisde Diny naar een boerderij aan de andere kant van het land. Fysiek kwamen we een eind bij elkaar uit de buurt te staan. Niet qua visie. We bellen regelmatig en praten dan veel over de zorg voor onze kinderen."

Diny: "Anja en ik zijn ervan overtuigd dat er geen lastige kinderen bestaan, als ze maar ervaren dat er van ze wordt gehouden. Als er liefde is kan iedereen opbloeien, ook kinderen met een trauma of stoornis. Hulpverleners denken daar vaak anders over. Die willen graag helpen, maar komen meestal met boekenwijsheid. Anja ervaart dat ook en daar praten we over."

Anja: "Sommige hulpverleners zijn dertig jaar jonger dan ik, maar vinden zichzelf autoriteit op een bepaald gebied. Nee, dan praat ik veel liever met mijn zus die veel meer levenservaring heeft. We luisteren naar wat de ander heeft meegemaakt. We hangen echt niet steeds huilend aan de telefoon, al delen we natuurlijk ook emoties die we soms hebben als het over onze kinderen gaat."

Diny: "Het is fijn om juist met Anja te praten, omdat ze snapt hoe het is om in de hulpverlening tegen muren aan te lopen. De gezinshumor die we delen is daarbij erg fijn. Anja's maffe woordgrappen maken zware dingen dan even heel licht. Zoals die keer dat een pleegzoon bij haar werd weggehaald en in een instelling werd geplaatst, terwijl Anja alleen om hulp had gevraagd.

Schrijnend vond ik dat. 'Er wel eens aan gedacht om er vaseline op te smeren?', vroeg ze.

Op zo'n moment kunnen we toch even lachen."

'Als kind wilde ik letterlijk in haar schoenen staan'

Diny

Anja

Interviews: Mandy Pijl. Fotografie: Studio 5982. Visagie: Ingeborg van der Does.

